

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa.

Esityksessä ehdotetaan, että niissä päivärahaetuuksissa, jotka lasketaan henkilön palkan perusteella, vähennetään aikaisempien vuosien tapaan työtulosta tai maksettavasta etuudesta työntekijäin eläke- ja työttömyysvakuutusmaksua vastaava osuus. Vähennyksen määräksi ehdotetaan viisi prosenttia

vuonna 2000.

Tarkoituksena on käynnistää vuoden 2000 aikana kolmikantainen selvitys- ja valmistelutyö siitä, miten päivärahojen määräytymisperusteet voidaan toteuttaa pysyvällä lainsäädännöllä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2000 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Työntekijäin eläkelain 12 b §:n mukaista työntekijäin eläkemaksua on peritty palkansaajilta vuodesta 1993. Samasta vuodesta on peritty myös palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua. Maksujen yhteismäärä on vuonna 1999 6,05 prosenttia palkasta. Mainittuja maksuja peritään palkansaajilta myös vuonna 2000. Maksujen laskennallisen yhteismäärän arvioidaan olevan saman suuruinen kuin vuonna 1999.

Sairausvakuutuslain mukainen päiväraha samoin kuin kuntoutusraha määräytyvät verotuksessa todettujen tai erikseen arvioitavien työtulojen perusteella. Vastaavanlainen työtuloihin perustuva laskentamalli on myös työttömyyspäivärahoissa. Myös tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukainen vuosityöansio määräytyy työtulojen perusteella. Näissä ja kaikissa muissa sellaisissa tapauksissa, joissa päivärahaetus määräytyy bruttotyöansion perusteella, työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun vaikutus on otettava huomioon vuoden 2000 osalta, muutoin sosiaalivakuutusetuuden korvaustaso jää vinoutuneeksi palkasta saatavaan tuloon nähden. Mainittujen maksujen perusteella päivärahan perusteena olevasta työtulosta vähennetään viisi prosenttia vuonna 1999.

Tarkoituksenmukaista on, että työstä saa paremman toimeentulon kuin sosiaaliturvasta. Sen vuoksi ehdotetaan, että vuonna 2000 tällaisten päivärahaetuuksien kohdalla niihin vaikuttavista työtuloista on vähennettävä työntekijäin eläkemaksua ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua vastaavana osuutena viisi prosenttia ennen päivärahaetuuden vahvistamista. Tarkoituksena on, etteivät maksussa olevat etuudet ehdotetun vähennyksen johdosta kuitenkaan alenisi.

Vähennys tehtäisiin verotuksessa todetuista tai arvioiduista työtuloista ja se huomioitaisiin vuonna 2000 alkavien päivärahojen perusteena olevissa työtuloissa. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarkemmat säännökset vähennyksen tekemisestä kunkin etuuslajiin osalta.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Valtiontaloudelliset vaikutukset

Työntekijäin eläkemaksua ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua vastaavan viiden prosentin huomioon ottaminen päivärahojen perusteena olevissa työtuloissa arvioidaan vähentävän sairaus- ja vanhempainpäivärahamenoja sekä kuntoutusrahamenoja yhteensä noin 300 miljoonaa markkaa kokonaismenotasossa. Vastaavasti työttömyyspäivärahamenot mukaan lukien vuorottelukorvaukset ja koulutuspäivärahat olisivat arviolta noin 280 miljoonaa markkaa suuremmat, ellei ehdotettua viiden prosentin vähennystä tehtäisi.

Mikäli vuonna 2000 maksuun tulevissa uusissa päivärahoissa ei tehtäisi esitettyä vähennystä, sairausvakuutuksen osalta menonlisäys vaikuttaisi valtion menoja lisäävästi. Työttömyysturvan osalta vuodesta 1999 voimassa olevan rahoitusjärjestelmän mukaan valtio maksaa peruspäivärahaa vastaavat menot, joten ansio-osan menonlisäyksellä ei ole vaikutusta valtion menoihin. Sen sijaan menonlisäys vaikuttaisi täysimääräisenä työnantajien ja palkansaajien maksettavaksi tulevien työttömyysvakuutusmaksujen tasoon. Maksutasossa vaikutus olisi 0,05 prosenttia. Menonlisäys toteutuisi sitä mukaan, kuin uusia päivärahoja myönnettäisiin tai maksussa olevien päivärahojen uudelleenlaskentaa tehtäisiin. Vuonna 2000 vaikutus olisi noin puolet.

2.2. Vaikutukset edunsaajiin

Ehdotettu viiden prosentin vähennys on saman suuruinen kuin vuonna 1999 tehty vähennys. Edunsaajien asema ei muuttuisi esitetyn vähennyksen seurauksena verrattuna vuoteen 1999.

Eläke- ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottaminen viiden prosentin suuruisena päivärahaerusteissa merkitsee käytännössä sitä, että ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha alenisi 3 000—11 000 markan kuu-kausituloilla 4—9,80 markalla ja

11 000—30 000 markan kuukausituloilla noin 6—14 markkaa.

Sairauspäivärahan, vanhempainpäivärahan ja kuntoutusrahan osalta vaikutus on enimmillään noin 14 markkaa päivältä yli 100 000 markan vuosituloilla. Alle 80 000 markkaa vuodessa ansaitsevilla vaikutus on alle 10 markkaa päivältä.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Esityksen valmistelun yhteydessä on kuultu Kansaneläkelaitosta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:tä, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry:tä, Akava ry:tä, Palvelutyönantajat ry:tä sekä Teollisuuden ja Työnantajien keskusliittoa.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Tarkoituksena on käynnistää vuoden 2000 aikana kolmikantainen selvitys- ja valmistelutyö siitä, miten päivärahojen määräytymisperusteet voidaan toteuttaa pysyvällä lainsäädännöllä.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

6. Säättämisyjärjestys

Säättämisyjärjestyksen kannalta keskeinen on hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentti. Tätä säännöstä koskevissa hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että perustoimeentulon turvan käsite on voimassa olevasta sosiaalilainsäädännöstä sinänsä riippumaton. Säännöksen tarkoituksena ei siten ole ollut turvata tavallisella lailla määriteltäviä yksittäisiä etuuksia tai tällaisien etuuksien tasoa sellaisenaan. Perustoimeentulon turvan riittävyttä arvioitaessa on hallituksen esityksen perustelujen mukaan merkitystä sillä, onko henkilöllä lakisääteiset turvajärjestelmät ja hänen tilanteensa, kuten esimerkiksi perhesuhteensa muutoin, kokonaisuutena arvioiden toimeentulon edellytykset huolimatta siitä, että hänen normaalit toimeentulomahdollisuutensa ovat säännöksessä tarkoitettujen syyn vuoksi heikentyneet. Hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentin vaatimuksia eivät siten vastaisi sellaiset lainsäädännölliset muutokset, jotka merkitsisivät olennaisella tavalla puuttumista edellä tarkoitettuun tavoitin suojattuun perustoimeentulon turvaan.

Palkansaajien erityismaksujen huomioon ottamista työtuloperusteisissa päivärahaetuuksissa perustuslakivaliokunta on pitänyt valtiosäännön kannalta ongelmattomana.

Edellä olevan mukaisesti hallituksen esitykseen ei voida katsoa sisältyvän sellaisia ehdotuksia, jotka heikentäisivät hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettua perustoimeentulon turvaa. Tämän vuoksi lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta
eräissä päivärahoissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

1 §

Jos laissa, asetuksessa tai valtioneuvoston päätöksessä säädetään, että päivärahan tai sitä vastaavan etuuden määrässä on otettava huomioon henkilön työ- tai virkasuhteessa saadut työtulot, näistä työtuloista tai maksettavasta etuudesta on vuonna 2000 vähennettävä viisi prosenttia.

2 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta antaa asianomainen ministeriö.

3 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2000.

Helsingissä 17 päivänä syyskuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*